

Podnikatelská rodina Kubinzky a její aktivity na Berounsku

Entrepreneurial family of Kubinzky and its activities in the Beroun Area

Dana Hradilová¹

0. Abstract

The enterpreneurial family of Kubinzky had played important role in the Beroun area since forties of the 19th century. Their first acquisition was the cotton mill in village of Svatý Jan pod Skalou in 1844. In 1957 they bought the textile factory in city of Beroun from Aron Dormitzer. It was a start of successful industrial and business activities until the socialization in late forties of the 20th century.

1. Zakladatel dynastie Josef Kubinzky a jeho nástupci

Pražská podnikatelská rodina Kubinzky stála u zrodu textilního průmyslu v českých zemích a ve 40. letech 19. století rozšířila své podnikatelské aktivity také na Berounsko. Přestože v berounském kraji nikdy natrvalo nezapustila své kořeny, její dlouhodobý vliv na tento region je nepřehlédnutelný.

Zakladatel první generace této rodiny Josef Kubinzky (*1775) pocházel z oravského komitétu na Slovensku a živil se jako obchodník a majitel realit v Praze. Jako správný židovský podnikatel využil textilní konjunktury vyvolané napoleonskými válkami a založil na pražském Smíchově továrnu na výrobu bavlněných látek. Nová mechanická tkalcovna patřila k nejmodernějším provozům v habsburské monarchii i v celé Evropě. Finanční zajištění zajisté přispělo ku podpoře sňatku se šlechticnou Theresií Epsteinovou von Ankerberg (1784–1866), kterou si vzal v roce 1808. Jeho nastávající byla dcerou dvorského sekretáře ve Vídni Wenceslawa Epsteina (1758–1824), povýšeného v roce 1789 do šlechtického stavu s přídomkem von Ankerberg. Manželům se narodili synové, rok po svatbě Moritz (*1809, Praha), o pět let později Friedrich (*9. 12. 1814, Praha; ŽUPANIČ 2005).

Josef Kubinzky dopřál svým synům slušného vzdělání, protože oba vystudovali práva na pražské Karlo-Ferdinandově univerzitě. Starší Moritz posléze pracoval jako ředitel stavebního odboru pražského magistrátu a od roku 1835 byl podílníkem v otcově podniku (ŽUPANIČ 2005). V roce 1833 si nechal u k. k. Mercantil und Wechselgericht v Praze zaprotokolovat firmu pro obchodování s textilním zbožím pod názvem „M. Kubinzky“. Při rozjezdu mu finančně i radou pomáhala jeho matka, která se u soudu účastnila některých jednání spolu se svým příbuzným Leopoldem Epsteinem. Od roku 1835 zaměstnával ve své firmě jako prokuristu mladšího bratra Friedricha (SINE 1). Otec mohl jejich počínání sledovat necelý rok. Zemřel v roce 1836 a jeho manželka jej přežila téměř o třicet let (ŽUPANIČ 2005).

2. Počátky podnikání rodiny na Berounsku a v dalších regionech

Následující léta ukázala, že se Moritz a Friedrich stali v otcově podnikání plnohodnotnými nástupci. V roce 1843 spolu založili veřejnou obchodní společnost pod názvem „Brüder Kubinzky“ (SINE 1). Společně pak zakoupili v roce 1844 parní přádelnu bavlny prof. JUDr. Michaela Schustera ve Svatém Janu pod Skalou (ŽUPANIČ 2005). V této továrně získalo práci 50 zaměstnanců (SINE 2). Dostatek finančních prostředků jim v roce 1851 umožnil založit s povolením c. k. zemského gubernia kartounku v podkrkonošském centru textilní výroby v Lomnici nad Popelkou (ŽUPANIČ 2005). Výhodnou investici učinili v roce 1857, když získali do úplného vlastnictví textilní provozy v Berouně založené

Obr. 1. Emil Kubinzky, na prsou řetízek s miniaturami udělených řádů a vyznamenání (uloženo v SOA Zámorsk, kt. 24).

Fig. 1. Emil Kubinzky (deposited in the State Regional Archive SOA Zámorsk, kt. 24).

židovským obchodníkem Aronem Dormitzerem. Ten v roce 1835 zřídil na Plzeňském předměstí v místech tzv. Červeného mlýna na řece Litavce přádelnu bavlny (SINE 3). Vybudoval vůbec první průmyslový závod ve městě, který o 5 let později rozšířil ještě o budovu tkalcovny (TOŠNEROVÁ et al. 2008, s. 180). I přes slibný začátek se začal zadlužovat a v roce 1840 musel vyhlásit na továrnu konkurz. Jeho směnky mimo jiné skupovali i bratři Kubinští (SINE 3). Do funkce ředitele berounské továrny jmenovali v 60. letech Adolfa Hellmanna (1835–1926), který místo zastával přes 40 let a vypracoval se v uznávaného textilního odborníka (GARKISCH et al. 2005, s. 108; při zpětné kontrole v židovských matrikách narozených, Národní archiv Praha, nebyla nalezena žádná osoba tohoto jména, pouze Abraham Hellmann narozený v Pulicích 30. 4. 1834, jehož rodiče se jmenovali Herman a Ester Hellmannovi). Společné podnikání bratrů Kubinských ukončila Moritzova smrt dne 30. 8. 1859. Friedrich se stal jediným vlastníkem společnosti, kterou přejmenoval na „Fried. Kubinzky“ (SINE 1).

Poměrně rychle se pustil do rozsáhlé modernizace a rozšiřování berounského závodu. V roce 1860 vznikla nitárna, tzv. nová tkalcovna. V roce 1861 založil novou přádelnu s 15 000 vřeteny,

¹ Muzeum Českého krasu, Husovo nám. 87, 266 01 Beroun;

historik2@muzeum-beroun.cz

Český kras, XXXV (2009), 57–62, 5 obr.

© Muzeum Českého krasu, Beroun

ISSN 1211-1643

ISBN 978-80-903477-4-8

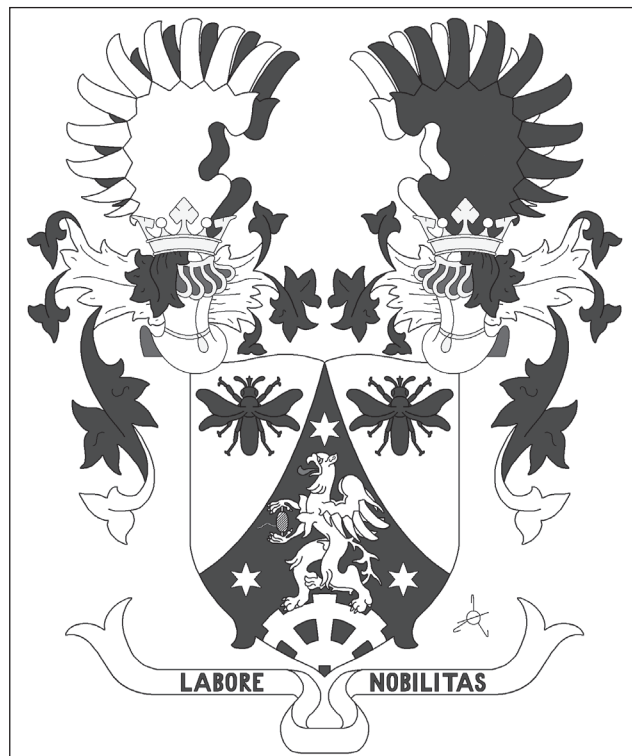
o rok později tkalcovnu se 600 stavy, kam přenesl výrobu ze zrušené smíchovské tkalcovny a přivedl odborníky z center textilní výroby v Podkrkonoší a na Poličsku, dost možná také ze zrušené vlastní tkalcovny v Lomnici nad Popelkou. V roce 1865 nechal postavit tzv. vysokou čtyřpatrovou přádelnu a jako poslední provoz založil v roce 1880 nízkou přádelnu skládající se ze dvou sálů (SINE 4). V roce 1875 se mu dostalo velké pocty, když jeho berounskou továrnu navštívil osobně sám císař František Josef I (MAŠEK 2008, s. 511). Další Friedrichovou akvizicí byla kartounka v pražských Holešovicích založená Leopoldem Dormitzerem v roce 1822 (SINE 4). Tuto továrnu vlastnila akciová společnost „k. k. priv. Hollerschowitz kattan Fabrik a. g.“, kterou získal v roce 1879 v likvidaci. Začleněním holešovického provozu ke svým textilním závodům se stal v procesu výroby potištěných tkanin zcela soběstačným (SINE 5). Poslední svou velkou investici získal do svých rukou další ze závodů Dormitzerovy rodiny. V roce 1880 koupil mechanickou přádelnu a tkalcovnu v Černýši, dnes součásti obce Pernštejn, kterou založili v roce 1863 Max a Leopold Dormitzerovi, patrně po všeobecné výzvě ku podnikání v Podkrusnohoří, vzešlé od podnikatele Richarda Dotzauera, předsedy Ústředního komitétu ku podpoře průmyslové činnosti v Krušných horách a Krkonoších (ŽUPANIČ 2005; SINE 6). Tovární sklady vlastnila společnost v Praze a Vídni (SINE 1).

Za Friedrichova vedení náležely platy v berounské továrně k nejvyšším v celých Čechách. V roce 1882 činila mzda přadláka 30–32 zlatých (zl.) měsíčně, tkalce 20–24 zl., ostatní dělníci si vydělali 16–20 zl., děti a učňové nejméně 10 zl. I přesto byla 80 léta v závodech ve znamení sociálního neklidu a nepokojů vyvolaných dělnickými bouřemi na Nýřansku a Mírošovsku. Tovární dělníci žádali zkrácení pracovní doby o hodinu a navýšení mezd. Tyto požadavky přednesla dělnická deputace roku 1883 berounskému starostovi a při jejich nesplnění vyhrožovala stávkou. Kubinzky nátlaku ze strany dělníků nepodleh a vyjednávání s představiteli města skončilo neúspěšně.

V roce 1885 zaměstnával pak berounský závod 7 úředníků, 25 mistrů a dozorců a 800 dělníků, kteří obsluhovali 70 000 vřeten a 520 tkalcovských stavů (SINE 3). Pracoval zde největší počet dělníků ve městě, téměř dvě třetiny dělníků zde žijících. Při závodu fungovala také soukromá škola, kam docházely děti zaměstnané v továrně. Při vyučování však byly nepozorné a unavené, protože školu navštěvovaly po skončení 12hodinové práce. V 80. letech upozornily zprávy školního inspektora na přítomnost těchto dětí mladších 12 let, a proto už nebyly následně do továrny přijímány (TOŠNEROVÁ et al. 2008, s. 223).

Friedrich Kubinzky se kromě podnikání v průmyslové výrobě pohyboval také ve sféře finančnictví, kde byl členem správní rady a viceprezidentem prvního bankovního ústavu v Čechách, České eskomptní banky v Praze. Jeho orientace v hospodářské oblasti jej bezesporu dovedla na místo přísedícího u c. k. obchodního soudu v Praze. Široké aktivity vyvíjel také ve veřejném sektoru, kde působil jako člen zastupitelstva Israelitische Gemeiderepresentanz a předseda sdružení karlovarských špitálů. Stal se také čestným členem 1. spolku vojenských veteránů korunního prince Rudolfa a Okrašlovacího spolku v Berouně (ŽUPANIČ 2005; SINE 7).

Za své podnikatelské úspěchy a ostatní prospěšnou činnost se mu dostalo na domácí půdě několika významných ocenění. Nejdříve byl jmenován císařským radou a rytířem řádu Františka Josefa I. Nejvýznamnějšího ocenění se dočkal v roce 1884, kdy získal Řád Železné koruny III. třídy, který mu umožnil žádat o nobilitaci do rytířského stavu, čehož také využil. Ve stejném roce získal šlechtický titul Friedrich Ritter von Kubinzky. Na predikátu

Obr. 2. Erb z roku 1884.

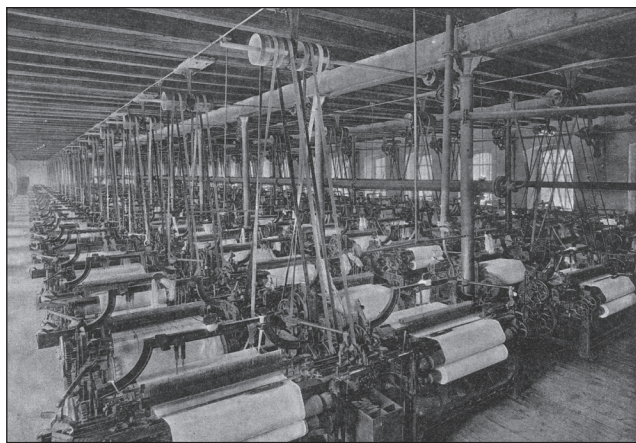
Fig. 2. Coat of arms from 1884.

netrval, nikoliv kvůli finanční nákladnosti spojené s jeho vyřízením, ale kvůli důrazu či zviditelnění vlastního jména. Svůj erb považoval spíše za symbol své práce než rodiny. *Ve stříbrném štítě modrá špička provázená, v každém horním poli modrou včelou. Ve špičce stojí na ozubeném kole vycházejícím z paty štítu gryf s červeným jazykem držící v předních spárech vřeteno s navinutou nití, který je provázen třemi hvězdami (1:2) – vše stříbrné. Na štítě stojí dvě korunované turnajské přílby s modro-stříbrnými příkryvadly. Klenotem jsou na každé přílbi dvě zavřená křídla – na pravé přední stříbrné, zadní modré, na levé obráceně. Pod štítem je stříbrná páska s modrým heslem LABORE NOBILITAS (ŽUPANIČ 2005).*

Friedrichův šlechtický titul se vztahoval i na jeho potomky, které měl s manželkou Aloisií Dormitzerovou. Její rodiče Karolina, roz. Bellaková, a Josef Dormitzer byli v příbuzenském vztahu s Leopoldem Dormitzerem, tehdy ještě majitelem holešovického závodu, a také s Aronem Dormitzerem, zakladatelem berounského závodu. Snoubenci uzavřeli sňatek v září roku 1841 v Praze a za svědky jim šli ženichův bratr Moritz Kubinzky a Jakob Dormitzer, Leopoldův syn (SINE 1). Dva roky po svatbě se jim narodil nejstarší syn Emil (*21.6.1843, Praha), který postupně získal tři další sourozence Wilhelma (*1846), Ottu (*1851) a nejmladšího Richarda (*1855, zemřel krátce po narození; ŽUPANIČ 2005).

3. Do čela podniku nastupuje třetí generace rodiny

Do rodinného podniku se postupně zapojili všichni synové a to v poměrně mladém věku, Emil se stal prokuristou už v roce 1863, Wilhelm v roce 1876 a Otto nastoupil o tři roky později (SINE 1). Moritzovi potomci se rodinného podnikání neúčastnili. Po Friedrichově smrti v roce 1886 převzali společnost pouze synové Emil a Wilhelm, kteří společně pokračovali v podnikání dalších 10 let (ŽUPANIČ 2005). V roce 1893 jim vyhořela přádelna a tkalcovna v Černýši, jejíž provoz už neobnovili a objekty prodali. O rok později zažádali Krajský obchodní soud v Praze o vymazání vlast-

Obr. 3. Pohled na tkalcovnu (SINE 32; uloženo MČK Beroun).

Fig. 3. View of weaving factory (SINE 32; deposited in the Museum of the Czech Karst Beroun).

Obr. 4. Mistři z tkalcovny v Černýši (SOKA Kadaň, foto z Kroniky obce Perštejn, sign. O 12, s. 198).

Fig. 4. Craftsmen from the weaving factory in Černýš (deposited in State District Archive in Kadaň, photo from Chronicle of Pernštejn village, sign. O 12, p. 198).

nictví závodu v Černýši (SINE 1). V roce 1896 Wilhelm z rodinné firmy vystoupil a rozhodl se věnovat hospodaření na svých statcích v Čechách a v cizině (ŽUPANIČ 2005). Emil Kubinzky jeho odchodem získal do vlastnictví největší průmyslový závod ve městě Berouně, který ročně zpracoval přes jeden a půl miliónu kilogramů příze a utkal půl miliónu čtverečních metrů bavlněných tkanin. Textilní zboží vyvážel do celého světa a největší odbytiště měl na Balkáně (TOŠNEROVÁ et al. 2008, s. 233). Produkci tkalcovny tvořily jemné bavlněné látky s drobným potištěným vzorem (květinovým, abstraktním apod.), které se používaly jako košiloviny, šatovky, ale i bytové textil. Výjimečně se tkaly tkaniny s jinou vazbou než plátnovou, a to listové nebo žakárové vzory (SINE 8).

Ve svých závodech se Emil Kubinzky staral i o zlepšení pracovních podmínek a sociálního zabezpečení dělníků. K 50. výročí panování císaře Františka Josefa I. v roce 1898 založil nadaci ve výši 200 000 K určenou pro dělníky a jejich vdovy, kterým zajišťovala pomoc ve stáří a při nemoci či neschopnosti práce. Jeho manželka zřídila ve stejném roce Nadání Louisi K. pro vdovy. I nadále spravoval nadaci svého otce a nejdéle fungující starobní fond nemocenské pokladny (SINE 9). Časté pracovní úrazy a zranění dělníků si pak vyžádaly zaměstnání vlastního továrního lékaře. Dále nechal nedaleko továrny postavit pro své úředníky a mistry dvoupodlažní

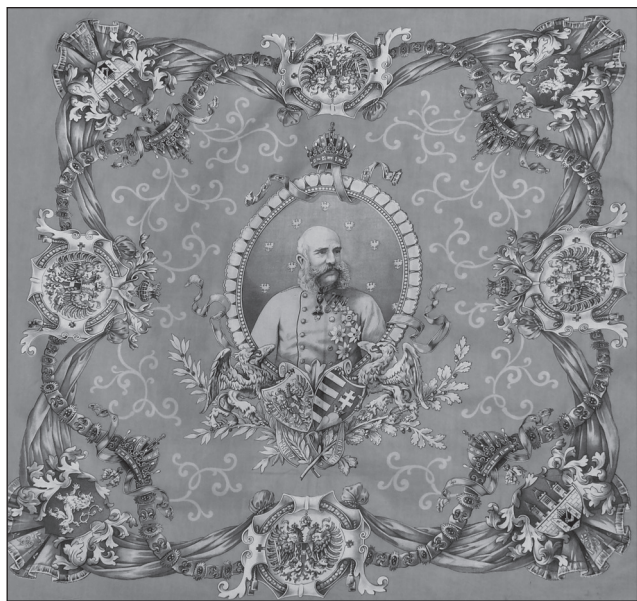
dům, který však nakonec obývala městská inteligence, protože pro ně byl cenově dostupný (TOŠNEROVÁ et al. 2008, s. 233).

V 90. letech se Emil Kubinzky rozhodl svoje podnikatelské aktivity v textilním odvětví rozšířit spoluprací s významným textilním průmyslníkem Isidorem Mautnerem, s nímž se v roce 1893 podílel na založení Uherských textilních závodů, a.s. ve slovenském Ružomberku, zahrnujících přádelnu, tkalcovnu, barevnu, bělidlo a úpravnu. Mimo svůj obor se pak angažoval jako viceprezident a člen správní rady v Sokolovsko-chebské hornické společnosti (MYŠKA et al. 2003, s. 246).

Středem pozornosti jeho ekonomických zájmů byly i burzovní záležitosti, kde působil jako viceprezident pražské burzovní komory a Pražské burzy cenných papírů a zboží. Významnou činnost vyvíjel také v oblasti bankovníctví, v němž vykonával stejně jako jeho otec funkci viceprezidenta České eskomptní banky, dále zasedal ve správní radě Dolnorakouské eskomptní společnosti ve Vídni a byl jmenován censorem pobočky Rakousko-uherské banky v Praze. Velmi se angažoval v profesních spolcích, které pomáhal rozvíjet v plnohodnotné organizace hájící zájmy textilních průmyslníků. Jako prezident působil v textilním kolegiu, Spolku průmyslníků Prahy a okolí, a Eskomptní společnosti pro průmysl a obchod v Praze. Ve Spolku rakouských bavlnářských průmyslníků byl prezidentem tiskařské sekce (MYŠKA et al. 2003, s. 246).

Přestože trvale sídlil s rodinou v Praze, projevoval zájem o veřejné dění také v Berouně. Stal se protektorem berounského Spolku vojenských vysloužilců a podporoval také zdejší dámskou dobročinnou organizaci Ludmila (TOŠNEROVÁ et al. 2008, s. 229). V Praze byl hejtmánem měšťanského pěšího sboru (ŽUPANIČ 2005). Od roku 1888 se pak angažoval jako kooptovaný německý továrník ve výstavním výboru Jubilejní zemské výstavy v roce 1891 v Praze a měl také samozřejmě velký zájem zde vystavovat. Jeho expozice patřila k ojedinělým v textilní sekci, protože ostatní německí podnikatelé z oboru se výstavy odmítli účastnit (HLAVAČKA 1991, s. 8–9).

Za svou podnikatelskou i veřejně prospěšnou činnost obdržel několik významných řádových ocenění doma i v zahraničí. Ve Spojených státech amerických jej jmenovali čestným vicekonzulem. Získal rytířský kříž belgického Leopoldova řádu, o dva roky později komandérský kříž řádu Isabely Katolické. Roku 1901 se stal rytířem Čestné legie a nositelem Řádu Takovo II. třídy. Jmenovali jej také císařským radou a roku 1898 ocenili řádem Železné koruny III. třídy. Nejvyšším císařským rozhodnutím z roku 1901 pak byl povýšen do stavu svobodných pánů s prominutím taxy, čehož bylo s velkou pravděpodobností dosaženo vysokým úplatkem, protože k tomu docházelo jen za velmi mimořádných okolností. Tato skutečnost se dostala na veřejnost prostřednictvím projevu poslance Václava Klofáče na českém zemském sněmu, ve kterém kritizoval podezřelou renobilitační praxi ministerstva vnitra a obvinil ho z machinací s nobilitacemi. Za svůj titul měl Kubinzky údajně zaplatit půl milionu korun, jeho vina se ale neprokázala a časem se na tuto aféru zapomnělo. Ve svém novém honosnějším erbu *nechal štít z roku 1884, na něm spočívala koruna svobodných pánů, na které jsou dvě korunované turnajské přílby s modro-stříbrnými přikrývadly. Z pravé vynikají tři pera, stříbrné mezi modrými. Na levé jsou dvě zavřená křídla, přední modré se třemi stříbrnými hvězdami (1:2), zadní stříbrné. Štítonoši jsou dva zlatí lvi s červenými jazyky a zbrojí strojící na bronzové arabesce, na které je zavěšena stříbrná páska s modrým heslem AGE QUOD AGIS* (ŽUPANIČ 2005). V kruzích vyšší šlechty se pohybovalo i jeho početné potomstvo, které měl s manželkou Otílií (*1848), dcerou bankéře Jakoba Freunda (*1820) a Amalie roz. Schmelcke (*1828). Jako nejstarší se narodila dcera Helene (*1868), za níž následovalo ještě pět dalších dětí:

Obr. 5. Potištěný šátek z portrétem Františka Josefa I., výrobek firmy „Friedrich Kubinzky“ Holešovice (uloženo v Textilním muzeu v České Skalici).

Fig. 5. Printed scarf with a portrait of Franz Joseph I., product of „Friedrich Kubinzky“ company in Praha–Holešovice (deposited in the Textile Museum in Česká Skalice).

Eugen (*2.2. 1870, Praha), Louis (*9.10. 1872, Praha), Magdalena (*1884), Ludwig (*9.10. 1872) a Franz Gerhard (*1887) (SINE 10). Zavedený rodinný podnik převzali v roce 1904 pouze synové Eugen a Louis, kteří byli už 4. generací v jeho čele. Jejich otec zemřel o tři roky později 26.8. ve Vídni (MYŠKA et al. 2003).

4. Další pokračovatelé rodinného podnikání

Nové majitele rodinného podniku čekalo zpočátku několik nepříjemností. Na začátku roku 1905 jim vyhořela přádelna ve Svatém Janu pod Skalou, kterou už neobnovili a její zaměstnance převedli do Berouna (SINE 11). V létě téhož roku úspěšně stávkovali dělníci v Berouně za zvýšení platů (TOŠNEROVÁ et al. 2008, s. 224). V roce 1906 jim odešel do výslužby dlouholetý ředitel berounského závodu Adolf Hellmann, který získal za 44 let věrných služeb titul císařského rady (GARKISCH et al. 2006, s. 108). Na uvolněné místo nastoupil jeho syn Ing. Otto Hellmann, jež se svými schopnostmi vyrovnal svému otci (SINE 12). Pro svůj asociální přístup k dělníkům byl však velmi neoblíbený, což se ukázalo později při protizidovských náladách po vzniku ČSR, kdy musel být internován v berounské tovární budově, aby mu dav neublížil (TOŠNEROVÁ et al. 2008, s. 254). První světová válka zpočátku paralyzovala chod továrny, protože mužská část dělnictva musela narukovat na frontu, ale jejich místa byla rychle nahrazena ženami a později i válečnými zajatci, kteří pracovali pouze za stravu. Pracovní síly Kubinští potřebovali, protože se jim podařilo získat výnosné zakázky pro armádu. Díky nim mohli už s výhledem do poválečné konjunktury zahájit přístavbu tkalcovny, kterou zprovoznili v roce 1924 (TOŠNEROVÁ et al. 2008, s. 252). V létě téhož roku postihla rodinu tragická událost, když při automobilové nehodě u Všeclap na Nymbursku zemřel Louis Kubinzky. Při velké rychlosti mu praskla zadní pneumatika a vůz narazil do telegrafní tyče. Louise pohřbili ve Vídni a v den jeho pohřbu se v berounské továrně jako výraz smutku nepracovalo (SINE 13). Protože zemřel ve svém věku svobodný a bezdětný, rozdělil se jeho majetek mezi sourozence, švagrové a neteř (SINE 1).

Univerzálním dědicem rozsáhlého koncernu se stal Louisův

starší bratr Eugen, kterému připadlo vlastnictví druhého největšího závodu v Berouně (MYŠKA et al. 2003). V roce 1927 zaměstnával 1 150 dělníků, z nichž 300 tvořili muži s platem 35 Kč, zbývající dívky a ženy si vydělaly 25–30 Kč (JŮNA et al. 1930). Tito dělníci obsluhovali 1 296 mechanických stavů, které vyprodukovaly měsíčně jeden milion metrů tkaniny a jednalo se především o státní zakázky a exportní zboží. V roce 1926 se berounský závod potýkal s vážnou odbytovou krizí, která jej donutila pozastavit v květnu na 5 měsíců výrobu, snížit platy dělníkům a část z nich propustit (GARKISCH et al. 2006, s. 108). V roce 1929 zemřel tři roky po svém otci nečekaně ředitel závodu Otto Hellmann. Jeho syn Bedřich už na rodinnou tradici nenavázal, protože byl ve věku 23 let na tuto významnou a zodpovědnou funkci příliš mladý (SINE 12). Na ředitelské místo nastoupil p. Nedomlel, kterého čekal nelehký úkol vyrovnat se s nastupující všeobecnou hospodářskou krizí 30. let (SINE 14). Ta se nakonec v závodech neprojevila v takovém rozsahu jako v letech 20. let a Eugen Kubinzky na ni reagoval mírnějšími opatřeními, např. snížením počtu dělníků (GARKISCH et al. 2006, s. 108). Krize jej patrně nepřipravila o finanční prostředky, protože v roce 1935 se rozhodl ke kapitálové účasti ve firmě „Filatura de Bumbae Ing. Casassovici s.a.“ v Bukurešti, kterou založil spolu s Ing. Casassovici jako akciovou společnost provozující přádelnu bavlny. Hodnota akciového kapitálu činila 20 000 000 Kč, z nichž 51% podíl držela pražská skupina a 49% podíl bukurešťská. Pražskou skupinu tvořili Eugen Kubinzky spolu s Wilhelmem Vodvarzkou-Kubinzkým (2 %; SINE 15).

Ani Eugen a Louis Kubinzky se natrvalo nepřestěhovali do Berouna, kde vlastnili svůj největší závod. Přesto ale projevovali zájem o berounské veřejné dění, např. darovali dvě šestiny pozemků pro výstavbu Sokolovny, tedy tělocvičny a letního cvičiště, jejíž základní kámen byl položen 13.7.1924 (SINE 16). Ředitel berounského závodu Otto Hellmann je zastupoval v kuratoriu pro zřízení obchodní akademie v Berouně (SINE 17). Výrazně zasáhli do stavebního vývoje Berouna, když v letech 1922–1923 nechali pro své dělníky postavit nájemní domy č.p. 484–485 a 487–488 mezi dnešními ulicemi Jungmannovou a Kollárovou (TOŠNEROVÁ et al. 2008, s. 269–270).

Po vzoru svého otce vyvíjel Eugen aktivity v bankovním sektoru. V roce 1921 byl jmenován bankovním výborem při ministerstvu financí censorem pro hlavní ústav v Praze (SINE 18). Byl také členem „Vereins der Böhmischen Sparkasse“ a zasedal ve správní radě „Böhmische Escompte Bank und Credit Anstalt“. Na rozdíl od svých předchůdců však nezískal za svou práci tolik ocenění a řádů. Nosil pouze titul komerčního rady (SINE 19).

V podnikatelském prostředí se začali pohybovat i oba Eugenovi synové, které měl ze svazku s Wilhemínou, roz. Georgi. Prvorozený Friedrich Emil (*19.5.1910, Praha), vystudovaný právník, zasedal ve správní radě Neštěmické rafinerie cukru v Praze a spolu s Wilhelmem Vodvarzkou-Kubinzkým vlastnil od roku 1933 společnost „Friedrich Kubinzky G.m.b.H. in Leipzig“ zabývající se výrobou přádelnických, tkalcovských a tištěných produktů (SINE 20). Druhý syn Fritz Emil pracoval v otcově společnosti jako prokurista. Vedle těchto legitimních potomků se v Eugenově rodině pohyboval také Wilhelm Vodvarzka-Kubinzky. Tento poněkud záhadný mladík se narodil 10.4.1901 v Kadani Julianě a Friedrichovi Vodvarzkému, řediteli kadaňské Zimní zemědělské školy (SINE 21). V roce 1925 mu udělila Zemská správa politická právo užívat příjmení Vodvarzka-Kubinzky. Touto adopcí vyvolal Eugen dohady o Wilhelmově legitimitě. Zřejmě se však jednalo jen o jakousi přátelskou pomoc formou finančního zajištění, protože Wilhelmův otec zemřel už tři měsíce po jeho narození. V roce

1920 zaměstnal Wilhelma v rodinné firmě a udělil mu kolektivní prokuru. Pro svého otce i bratry znamenal plnohodnotného partnera v podnikání, protože s Friedrichem Emilem vlastnil zahraniční firmu a finančně se podílel i na otcových investicích v Rumunsku. Mimo to zasedal ve správní radě „Böhmischen Escompte Bank“, „Papierindustrie A.G. New Benatek“ a „Baumvollspinnerei Bukarest“. Naplno využil svých schopností až při řízení rodinného podniku za protektorátu, což jeho nevlastním bratrům tehdejší politické poměry odepřely (SINE 1).

5. Podnikatelské aktivity rodiny v průběhu II. světové války

Na konci 30. let přiměly protizidovské represe vyvolané norimberskými zákony Eugena Kubinzkého k odchodu do ciziny. V roce 1938 začal vyřizovat s právníkem rozdělení svého majetku, který měl hodnotu přes 60 000 000 Kč a zahrnoval nemovitosti v Praze, cenné papíry, hotovost a firmu „Fried. Kubinzky“. Vše hodlal darovat svým třem dětem, které byly smíšeného původu, protože jejich matka Wilhemina byla původem rakouská Němka (SINE 22). Pražské reality daroval dceři Marii, provdané Fabry, toho času žijící v anglickém Sheffieldu a Fritzovi Emilovi, kterému připadly i cenné papíry cca za 24 000 000 Kč. Spolu s dalšími členy rodiny se podělili o hotovost čítající 15 000 000 Kč (SINE 23). S druhým synem Friedrichem Emilem se rozhodl vyrovnat darováním akcií, protože před plánovaným odchodem žádal příslušná ministerstva o povolení založit z firmy „Fried. Kubinzky“ dvě akciové společnosti. Výnosem ze dne 31. 3. 1939 mu ministerstvo vnitra udělilo po dohodě s ministerstvem obchodu a financí povolení ke zřízení akciové společnosti „Berounské textilní závody, Bedřich Kubinzky, akciová společnost“ se sídlem v Praze a akciové společnosti „Holešovická tiskárna kartounů Bedřich Kubinzky, akciová společnost“ se sídlem v Praze. Jako jediný vlastník obou společností předal svému synovi 6 000 kusů akcií v hodnotě 6 000 000 Kč, což byla víc jak polovina z celkového vstupního akciového kapitálu společnosti 8 000 000 Kč berounské společnosti. Nástupnické společnosti Holešovická tiskárna kartounů přenechal prostřednictvím svého syna Friedricha Emila 5 000 kusů akcií za 5 000 000 Kč. Ve správních orgánech obou těchto společností zasedala manželka Wilhelmina (SINE 24). Protizidovské nálady stály bezesporu i za další rodinnou záležitostí, protože adoptovaný syn Wilhelm přijal v roce 1940 příjmení Melzer, které přešlo i na jeho ženu Clary a děti Alici a Wolfa Dietra (SINE 21).

Po pečlivém vyřešení majetkových záležitostí se uchýlil Eugen do Anglie. Přestože na jeho jednání nebylo shledáno nic protiprávního, nechávala si vládní moc podávat každoroční zprávu o stavu jeho majetku, který vedla jako nepřátelský (SINE 25). Nařízením Říšského protektora Čech a Moravy z 29. ledna 1941 pak byl do jeho závodů dosazen německý správce, Treuhänder, kterým se stal dosavadní ředitel berounské akciové společnosti Wilhelm Melzer (SINE 1). V roce 1941 Říšský protektor Čech a Moravy prohlásil firmu „Berauner textilwerke Friedrich Kubinzky a.g. Prag“ za nežidovský podnik (SINE 26). Wilhelmův nevlastní bratr Friedrich Emil tam mohl pracovat jako židovský míšenec až do roku 1942. Po odchodu z firmy převedl akcie na svou matku a několik kusů i na Melzera (SINE 27). V této době se v jeho rukou nacházely ještě zahraniční společnosti „Friedrich Kubinzky G.m.b.H. in Leipzig a F. Kubinzky a Co. Wien“ (SINE 25).

Již bez jakéhokoliv zásahu ze strany rodiny došlo v roce 1942 k fúzi berounského a holešovického závodu, o kterém padlo rozhodnutí na zasedání valné hromady akciové společnosti dne 21. 12. 1942. Ta ji zdůvodňovala výhodami jednotného vedení, racionálnější organizací výrobního procesu a odbytu. Díky tomu do-

sáhla akciová společnost „Textilag, spojené Berounsko-holešovické textilní závody, akc. společnost“ významného postavení mezi protektorátními textilními podniky. Majetkový podíl Kubinzkého rodiny v této společnosti zůstal. Poměrem výměny akcií 1:1 obdržela Wilhelmina 6 900 kusů po 1 200 Kč za jednu akcii ze základního kapitálu 14 000 000 Kč, několik kusů akcií získal také Wilhelm Melzer spolu se svou ženou. Až do konce II. světové války se ve vlastnictví akcií společnosti nic nezměnilo (SINE 27), pouze ve výrobním programu došlo k zásadní změně. Dne 22. října 1943 podepsalo vedení smlouvu s firmou „Siemens-Schuckers Berlin Siemensstadt“ o poskytnutí pracovních sil a prostředí pro válečnou výrobu. Tkalcovna závodu byla přestavěna a až do konce války zde vyráběli elektrotechnický materiál (SINE 28). Tento provoz pak spolu s přádelnou poničil 17. dubna 1945 spojenecký nálet na berounské nádraží. Rozsáhlé škody vyčíslené na 12 000 000 Kč zahrnovaly škody na budovách (zničena tkalcovna, částečně přádelna), strojním zařízením, surovinách a materiálu (SINE 29).

6. Poválečný vývoj rodinného podniku

Poválečná léta se v obou podnicích odehrávala už bez jakékoliv účasti jejich předválečných majitelů. Na základě prezidentského dekretu č. 5/1945 nařízení NV v Berouně se 6. 6. 1945 ujali vedení berounského podniku národní správci JUDr. Jaroslav Klimecký, Ing. Vladimír Hess a Josef Leitgeb. Na Kubinzkého závody se vzhledem k jejich velikosti vztahoval také znárodnovací dekret č. 100/1945, který je ke dni 27. 12. 1945 začlenil do národního podniku COTONA, sdružených bavlnářských závodů Praha (SINE 30). Holešovická továrna dostala národní správu na základě rozhodnutí NV hlavního města Prahy z března roku 1946, v němž bylo uvedeno, že se jedná o majetek státně nespolehlivých osob a německých příslušníků. Zasedání národního výboru rovnou odsouhlasilo také likvidaci továrny, protože se v ní již delší dobu nepracovalo. Národním správcem a zároveň likvidátorem se stal Arnošt Řecha (SINE 1). Přestože v emigraci přežila holocaust převážná část rodiny, poválečné události nepřiměly nikoho z nich k trvalému návratu domů. Adoptovaný příbuzný rodiny Wilhelm Melzer se jako německý státní příslušník pokusil před odsunem uprchnout, ale byl zadržen a po internaci v táboře ve Větrušicích odsunut do Bavorska (SINE 31).

Eugen Kubinzky obdržel za znárodněné podniky na základě prezidentského dekretu č. 100/1945 finanční náhradu v hodnotě 200 000 000 Kč, které okamžitě investoval v zahraničí opět v textilním odvětví. V jihoafrickém Johannesburgu koupil přádelnu a tkalcovnu, poté přesunul své aktivity na americký kontinent do Kanady. Získal také zabavený majetek v Rakousku, kde se jednalo o nemovitosti a velkostatek ve Vídni a v alpském středisku Semmeringu (SINE 54). Zemřel nedlouho poté v Londýně dne 6. 3. 1948. Jeho syn Friedrich Emil skončil v roce 2002 také na britské půdě a byl posledním potomkem této rodové linie (ŽUPANIČ 2005).

I přes všeobecný úpadek textilního průmyslu po roce 1989 v České republice se v berounské továrně pracovalo až do roku 2007, kdy došlo k vyhlášení konkurzu na jejího majitele. Po více jak 150 letech se tak uzavřely brány závodu a spolu s ním i stejně stará historie textilního odvětví v Berouně.

Literatura

- GARKISCH M., TOŠNEROVÁ M., TOPINKA J. (historická část), J. JANKOVEC (autorská spolupráce na druhé části) (2006): *Historie a současnost podnikání na Berounsku a Hořovicku*. – Městské knihy: 1 – 207. Žehušice.

- HLAVAČKA M. (1991): *Jubilejní výstava 1891*. – Techkom: 1–152. Praha
- JŮNA J. (1930): *Monografie Berounska a Hořovicka, díl IV*. – Nákladem vlastním, tiskem České grafické unie. Praha.
- MAŠEK P. (2008): *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé Hory do současnosti*, I. díl, A–M. – Argo: 1–673. Praha.
- MYŠKA M. a kolektiv: HLADKÝ L., JANÁK J., MYŠKA M., NOVOTNÝ K., SMUTNÝ B., ZÁŘICKÝ A., ŘEZNÍKOVÁ D. (2003): *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska*. – Filozofická fakulta Ostravské university: 1–520. Ostrava.
- TOŠNEROVÁ M. (Ed.), autoři BENKOVÁ I., GARKISCH M., TOPINKA J., TOŠNEROVÁ M. (2008): *Beroun*. – Nakladatelství Lidové noviny: 1–424. Praha.
- ŽUPANIČ J. (2005): Kubinzky – nová šlechta na sklonku staré doby. – In: *Genealogické a heraldické informace*, XXIV (2004): 33–41. Moravská genealogická a heraldická společnost. Brno.

Archivní položky, které obvykle postrádají jednoznačně určitelného autora, jsou citovány jako SINE s pořadovým číslem:

- SINE (1): Státní oblastní archiv (SOA) Praha, Krajský obchodní soud v Praze, Firemní spis Kubinzky 1834–1949, A XIX-141-k. č. 1329.
- SINE (2): Státní oblastní archiv (SOA) Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Majetkoprávní spisy 1882–1890, kt. 1.
- SINE (3): SOA Zámorsk, Koncept prvních kapitol kroniky závodu TIBA 02 – Beroun, jejímž autorem byl vedoucí propagačního oddělení závodu TIBA 02 Beroun p. Škorpil, součást inventáře fondu Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948.
- SINE (4): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Notářské protokoly o založení a. s., převody majetku 1939, kt. 2.
- SINE (5): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Prodej holešovické tiskárny kartounů Bedřichu Kubinzkému, smlouva 1879, kt. 1.
- SINE (6): Státní okresní archiv (SOkA) Kadaň, Sběrka kronik, Kronika obce Perštejn, sign. O 12.
- SINE (7): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Spolek pro krásnění města přijímá za zakládajícího člena Kubinzkého, kt. 11.
- SINE (8): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Kniha vzorů 1885, kn. 40.
- SINE (9): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Jubilejní nadace – dodatek ke stanovám, udílení a obsazení, korespondence 1899–1942, kt. 11.
- SINE (10): Národní archiv (NA) Praha, Pobytové přihlášky pražského policejního ředitelství – konskripce 1850–1914.
- SINE (11): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Notářské protokoly o založení a. s., převody majetku 1939, kt. 2.
- SINE (12): Státní okresní archiv Beroun (SOkA), Pobytové přihlášky I.
- SINE (13): Stráž Podbrdská 2/1924, č. 35, s. 3, Podbrdské rozhledy 4/1924, č. 35, s. 2, Hlasy od Berounky 26/1924, č. 35, s. 2.
- SINE (14): 130 let závodu TIBA Beroun (1965), s. 7.
- SINE (15): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Kapitálová účast na přádelně bavlny v Rumunsku na firmě Filatura de Bumbae Ing Casassovici s. a. v Bukurešti 1935–1947, kt. 8.
- SINE (16): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Darování pozemků tělovýchovné jednotě Sokol – darovací smlouva, kt. 3.
- SINE (17): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Schvalovací řízení projektu obchodní akademie 1923, kt. 3.
- SINE (18): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Jmenování Eugena Kubinzkého censorem 1926, kt. 3.
- SINE (19): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Příjem tantiém Eugena Kubinzkého od různých firem 1938, kt. 4.
- SINE (20): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Výpis z obchodního rejstříku Lipsko, zápis firmy Kubinzky s s. r. o. v Lipsku, 1933, kt. 1.
- SINE (21): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Osobní doklady Wilhelma Vodvarzky 1922–1924, kt. 24.
- SINE (22): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Palmáre – výpis z jednání o převodu majetku, nebezpečí Norimberských zákonů o židovském majetku, 1938, kt. 4.
- SINE (23): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Zpráva o kontrole spravovaného majetku Eugena Kubinzkého 1940, kt. 23.
- SINE (24): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Povolení obou a. s. ministerstvem vnitra a říšského ministerstva hospodářství 1939, kt. 2.
- SINE (25): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Pomocné bilanční záznamy, nepřátelský majetek Eugena Kubinzkého 1941–1943, kt. 14.
- SINE (26): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Prohlášení firmy Berounské textilní závody za nežidovský majetek 1941, kt. 5.
- SINE (27): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Přesuny ve vlastnictví akcií, zprávy 1941–1946, kt. 7.
- SINE (28): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Pracovní síly a prostory pro válečný průmysl, smlouva se Siemens-werke 1943, kt. 7.
- SINE (29): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Úřední potvrzení o bombardování Berouna, 1945, kt. 7.
- SINE (30): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Jmenování prozatímních národních správců 1945, kt. 7.
- SINE (31): SOA Zámorsk, Textilag a. s., spojené berounsko-holešovické závody, Praha–Beroun 1818–1948, Dopis W. Melzera z internačního tábora a odpověď správy závodu po revoluci 1945, kt. 7.
- SINE (32): Sto let práce, Zpráva o Všeobecné zemské výstavě v Praze 1891, III. díl: 208–209. Praha 1895